

Зельман Анастасія Русланівна. «Засоби відтворення німецьких та українських суспільно-політичних реалій англійською мовою. На матеріалі висвітлення російсько-української війни німецькими новинними інтернет-ресурсами».

Дипломна робота другого (магістерського) рівня вищої освіти. На правах рукопису. Спеціальність 035 Філологія. Спеціалізація 035.043 Германські мови та літератури (переклад включно), перша - німецька, Івано-Франківськ, 2023.

У даній дипломній роботі досліджується поняття безеквівалентної лексики, а також лексеми-реалії. Теоретичний аналіз показав, сьогодні відсутнє єдине визначення та класифікація цієї лінгвістичної одиниці. Суспільно-політичні реалії використовуються задля передачі національного колориту й особливостей суспільно-політичного життя країни. При перекладі таких реалій найчастіше використовують три способи: доместикацію, алієнізацію, апробацію, а серед засобів перекладу розрізняють: транслітерацію, калькування, субституцію, дескриптивну перефразу тощо.

У даному дослідженні був відібраний та проаналізований емпіричний матеріал періодичних видань «ТСН», “The Economist” та “Die Zeit”. В ході аналізу виборчого матеріалу було сформовано чотири тематичні групи українських та німецьких суспільно-політичних реалій, а також досліджено особливості застосування різних засобів задля їхнього відтворення українською мовою та специфіку відтворення реалій при перекладі з німецької мови на англійську. У дослідженні також представлені кількісні характеристики аналізованого емпіричного мовного матеріалу.

Ключові слова: безеквівалентна лексика, реалії, суспільно-політичні реалії, переклад реалій, німецькомовний пресовий текст.

Zelman A.R. Mittel zur Wiedergabe deutscher und ukrainischer gesellschaftspolitischer Realien im Englischen. Am Material der Berichterstattung über den russisch-ukrainischen Krieg durch deutsche Nachrichten-Internetressourcen.

Diplomarbeit der zweiten (Master-)Stufe der Hochschulbildung. Mit den Rechten vom Manuskript. Fachrichtung 035 Philologie. Fachbereich 035.043 Germanische Sprachen und Literaturen (einschließlich Übersetzung), erstes Hauptfach – Deutsch. Iwano-Frankiwsk, 2023.

In dieser Diplomarbeit wird das Konzept des äquivalenzlosen Wortschatzes und der Lexem-Realien untersucht. Die theoretische Analyse hat gezeigt, dass es heute keine einheitliche Definition und Klassifizierung dieser sprachlichen Einheit gibt. Die sozialen und politischen Realien werden genutzt, um das nationale Kolorit und die Besonderheiten des sozialen und politischen Lebens des Landes zu vermitteln. Bei der Übersetzung solcher Realien werden in der Regel drei Methoden angewandt: Domestizierung, Verfremdung und Annäherung, und zu den Mitteln der Übersetzung gehören Transliteration, Kalkierung, Substitution, deskriptive Periphrase usw.

Für diese Studie wurde empirisches Material aus den Periodika “TSN”, “The Economist” und “Die Zeit” ausgewählt und ausgewertet. Im Zuge der Analyse des Wahlmaterials wurden vier thematische Gruppen ukrainischer und deutscher gesellschaftspolitischer Realien gebildet und die Besonderheiten des Einsatzes verschiedener Mittel zu deren Wiedergabe im Ukrainischen sowie die Besonderheiten der Wiedergabe von Realien bei der Übersetzung vom Deutschen ins Englische untersucht. Die Untersuchung stellt auch quantitative Merkmale des analysierten empirischen Sprachmaterials vor.

Schlüsselwörter: äquivalenzloser Wortschatz, Realien, sozio-politische Realien, Übersetzung von Realien, deutschsprachiger Presstext.

Zelman A.R. Means of reproducing German and Ukrainian socio-political realities in English. On the material of the coverage of the Russian-Ukrainian war by German news Internet resources.

Master's thesis of the second (master's) level of higher education. Manuscript. Specialty 035 Philology. Specialization 035.043 Germanic languages and literatures (including translation), major field - German. Ivano-Frankivsk, 2023.

This thesis explores the concept of non-equivalent lexicon, as well as lexemes denoting realia. The theoretical analysis revealed the absence of a single definition and classification for this linguistic unit today. Socio-political realia are used to convey the national color and peculiarities of the socio-political life of the country. In the translation of such realia, three methods are most commonly used: domestication, alienation, and approbation. Translation means include transliteration, calque, substitution, descriptive paraphrase, and others. In this study, empirical material from the periodicals "TSN," "The Economist," and "Die Zeit" was selected and analyzed. During the analysis of the selected material, four thematic groups of Ukrainian and German socio-political realia were formed. The study also investigated the features of applying various means to reproduce them in the Ukrainian language and the specificity of rendering realia when translating from German to English. Quantitative characteristics of the analyzed empirical linguistic material are also presented in the study.

Keywords: non-equivalent lexicon, realia, socio-political realia, translation of realia, German-language press text.

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1. ПРОБЛЕМА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ РЕАЛІЙ У ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВІ	
1.1 Поняття безеквівалентної лексики та лексем-реалій.....	
1.2 Класифікація і типи реалій.....	
1.3 Суспільно-політичні реалії та їх специфіка.....	
1.4 Доместикація, апропріація і алієнізація при передачі лексем-реалій.....	

Висновки до розділу 1.....	
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНИЙ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ	
НІМЕЦЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЙ У АНАЛІЗОВАНИХ	
ТЕКСТАХ.....	
2.1 Засоби відтворення суспільно-політичних реалій при перекладі пресових	
текстів.....	
2.1.1 Транслітерація	
2.1.2 Калькування	
2.1.3 Субституція	
2.1.4 Дескриптивна перифраза	
2.2 Особливості застосування різних засобів відтворення суспільно-політичних	
реалій	
2.3 Методика добору та джерела емпіричного мовного матеріалу.....	
2.4 Відтворення німецьких реалій при перекладі з німецької мови на англійську	
2.5 Відтворення українських реалій при перекладі з української мови на	
англійську.....	
2.6 Відтворення українських реалій у німецьких текстах	
2.7 Кількісні характеристики аналізованого емпіричного мовного матеріалу.....	
Висновки до розділу 2.....	
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	

Переклад суспільно-політичних текстів характеризується особливим значенням, адже воно впливає на суспільно-політичне життя. Сьогодні міжнародні зв'язки продовжують свій інтенсивний розвиток, що призводить до збільшення кількості щорічно видаваних суспільно-політичних текстів, котрі у більшості випадків спрямовані на іншомовного реципієнта. У зв'язку з цим, основною вимогою до відтворення є пошук таких перекладацьких рішень, коли еквівалент лексичної одиниці, яку слід перекласти, не має відповідників у мові перекладу. Відтворення суспільно-політичних реалій вимагає глибоких знань

специфікт лексичних одиниць будь-якої мови, її конотативної та денотативної структурних якостей та семантики.

Суспільно-політичні реалії та особливості їхнього перекладу досліджувалися у працях таких вчених, як Р. Зорівчак, Т. Жукова, О. Крутогорова, А. Мороз, Т. Щеголева, В. Іванілова, М. Сливка, А. Волошина, Т. Левітін, Г. Фінчук, Т. Тарасенко, Є. Філоретова, Н. Герцовська, О. Бурбак, І. Капустян, Ю. Торговець, І. Баланик, М. Биданцева та багатьох інших.

Актуальність теми дослідження зумовлена загальними тенденціями перекладознавства до вивчення реалій та особливостей їхнього перекладу. Актуальність даного дослідження полягає у необхідності дати цілісну інтерпретацію поняття мовної реалії, виокремити основні їхні типи та проаналізувати особливості перекладу фразеологічних українських та німецьких суспільно-політичних реалій англійською мовою.

Мета роботи – обґрунтувати специфіку проблеми суспільно-політичних реалій у перекладознавстві, визначити засоби відтворення суспільно-політичних реалій при перекладі пресових текстів та здійснити практичний перекладацький аналіз відтворення німецьких та українських реалій у аналізованих текстах.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію таких **завдань**:

- 1) схарактеризувати поняття безеквівалентної лексики та лексем-реалій;
- 2) розглянути класифікації та типи реалій;
- 3) вивчити особливості суспільно-політичних реалій;
- 4) розглянути доместикацію, апропріацію, алієнізацію, транслітерацію, калькування, субституцію та дескриптивну перифразу при передачі лексем-реалій;
- 5) дослідити особливості застосування різних засобів відтворення суспільно-політичних реалій;
- 6) продемонструвати особливості методики добору та джерела емпіричного мовного матеріалу;
- 7) проаналізувати специфіку відтворення німецьких реалій при перекладі з німецької мови на англійську;

- 8) здійснити аналіз відтворення українських реалій при перекладі з української мови на англійську;
- 9) дослідити відтворення українських реалій у німецьких текстах;
- 10) представити кількісні характеристики аналізованого емпіричного мовного матеріалу.

Об'єктом дослідження є періодичні видання “The Economist” та “Die Zeit”.

Предмет дослідження нашої роботи становлять особливості засобів відтворення німецьких та українських суспільно-політичних реалій англійською мовою.

Методи дослідження. Для реалізації мети та поставлення основних наукових завдань виділимо такі методи дослідження:

- 1) описовий метод – для класифікації та інтерпретації структурних і функціональних властивостей реалій;
- 2) дедуктивно-індуктивний метод – для аналізу і синтезу наукових теорій і концепцій;
- 3) метод суцільної вибірки, за допомогою якого було зібрано фактичний матеріал дослідження;
- 4) зіставний метод спрямовано на встановлення спільних і відмінних рис між одиницями оригіналу і перекладу;
- 5) аналізу словникових дефініцій – для виявлення оточення слів та їх визначень у словниках;
- 6) математичних підрахунків – для встановлення відсоткового співвідношення прикладів та визначення найбільш використовуваних тематичних груп реалій та способів їхнього перекладу.

Наукова новизна роботи полягає в удосконаленні дослідження особливостей використання засобів перекладу під час відтворення суспільно-політичних реалій.

Теоретичне значення роботи полягає в подальшому дослідженні реалій як складової частини фразеології та визначенні способів прояву національно-

культурної специфіки через мову, основні положення та висновки сприяють глибшому розумінню суті англійських паремій.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості їх використання в подальшому дослідженні особливостей перекладу суспільно-політичних реалій. Результати нашого дослідження можуть бути застосовані в написанні наукових робіт та послужити базисом для створення методичних посібників.

Матеріалом дослідження слугувало 70 суспільно-політичних реалій.

Мета та завдання дослідження зумовили **структуру** нашої роботи, що складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 84 сторінки, із них 68 сторінок – основного тексту.

У Розділі 1 досліджуються поняття безеквівалентної лексики та лексем-реалій, їхні класифікації та типи, а також такі способи їхнього перекладу, як доместикація, апропріація та алієнізація.

У Розділі 2 здійснюється аналіз використання при перекладі суспільно-політичних реалій таких засобів, як транслітерація, калькування, субституція та дескриптивна перифраза; аналізується специфіка відтворення німецьких реалій при перекладі з німецької мови на англійську; відтворення українських реалій при перекладі з української мови на англійську; відтворення українських реалій у німецьких текстах.

ВИСНОВКИ

Реалія є безеквівалентною лексичною одиницею. Сьогодні не існує універсального та уніфікованого підходу щодо розуміння особливостей поняття «реалія». Різні науковці по-різному досліджують та трактують цей різновид безеквівалентної лексики. Багато лінгвістів, які займаються дослідженням реалій, дають неповні визначення, говорячи тільки про ті чи інші ознаки, та вживаючи неоднакові терміни для їх визначення. Саме реалії, на думку науковців, є найближчими до лакун і, відповідно, відносяться до безеквівалентної лексики, що характеризується яскраво вираженою етнокультурною специфікою.

Реалії досить складно класифікувати, адже вони представлені в кожній галузі суспільного, політичного, культурного, економічного життя людей різних країн. Найчастіше реалії класифікують за мовною нормою та ділять на тематичні групи.

Суспільно-політичні реалії виконують важливу роль для передачі національного колориту й особливостей суспільно-політичного життя країни. Найчастіше суспільно-політичні реалії представлені такими тематичними групами, як назви політичної діяльності і діячів; патріотичні та громадські рухи; соціальні явища та рухи і їхні представники; звання, ступені, титули, звернення; установи тощо.

Доцільним вбачається врахування у процесі перекладу суспільно-політичних реалій функціональної специфіки їхнього відтворення, іншими словами використати такий тип інформаційного зразка перекладу, котрий базується на врахуванні перекладачем різних видів інформації, що існує у тексті мови перекладу. Перекладач повинен усвідомити і розшифрувати їх для передачі конкретного обсягу інформації засобами мови перекладу таким чином, щоб реципієнт тримав можливість оптимально сприйняти переклад. Сьогодні найчастіше при перекладі реалій, зокрема суспільно-політичних, використовують три способи: доместикацію, алієнізацію та апропріацію.

Транслітерація є одним із провідних перекладацьких засобів, які використовуються у процесі відтворення суспільно-політичних реалій у текстах періодичних видань. За допомогою транслітерації текст перекладу наділяється певним експресивним забарвленням, що виділяє його з-поміж інших та водночас звертає увагу реципієнта.

Калькування є таким перекладацьким засобом відтворення реалій, зокрема суспільно-політичних, який означає створення слова чи слвосполучення відповідно до зразка структури конкретного слова чи вислову мови перекладу.

Субституція використовується у випадку неможливого застосування транслітерації та калькування. За допомогою субституції відтворюється, перш за все, забарвлення суспільно-політичної реалії.

Описовий переклад (дескриптивна перифраза) досить рідко використовується у процесі перекладу реалій. Проте, на наш погляд, дескриптивна перифраза є необхідною, можливо, навіть обов'язковою для додаткового інформування реципієнтів щодо суті матеріалу, який їм пропонується для сприйняття.

Проаналізувавши періодичні видання «ТСН», “The Economist” та “Die Zeit” та виокремивши в них мовні реалії, було укладено вибірку речень (70 одиниць), на основі якої у наступних пунктах нашої роботи здійснюємо аналіз використання перекладацьких засобів транслітерації, калькування, субституції та дескриптивної перифрази у процесі їхнього перекладу.

У процесі роботи приклади перекладу англійською мовою українських та німецьких суспільно-політичних реалій було поділено на чотири тематичні групи: 1) адміністративно-територіальний устрій; 2) органи та носії влади; 3) власні назви, імена людей та груп осіб; 4) військові реалії. Реалії було відтворено за допомогою таких перекладацьких засобів, як транслітерація, калькування, субституція, дескриптивна перифраза. Як було з'ясовано, за допомогою транслітерації німецькі реалії передаються дещо частіше, аніж українські. Було простежено таку особливість, що за допомогою використання транслітерації найчастіше англійською мовою передаються українські та німецькі власні назви.

Калькування як один із провідних перекладацьких засобів, які використовуються у процесі перекладу мовних реалій, передбачає пристосування німецького тексту до англійського реципієнта. Вважаємо, що цей перекладацький засіб використовується у тих випадках, коли йдеться про відомі світовому суспільству поняття та явища (для прикладу, *das Dritte Reich – the Third Reich – Третій Рейх*).

У процесі дослідження було з'ясовано, що за допомогою перекладацького засобу субституції відбувається заміщення української або німецької суспільно-політичної реалії при перекладі англійською мовою словом, яке функціонально подібне до оригіналу.

У ході дослідження було з'ясовано, що за допомогою перекладацького засобу дескриптивної перифрази відтворюється незначна кількість українських

та німецьких реалій англійською мовою. Вважаємо, що у деяких випадках варто додавати у текст інформацію, яка пояснюватиме значення певних реалій, які можуть бути незрозумілими для англомовного реципієнта та, таким чином, відштовхувати його увагу від самого тексту.

У процесі аналізу періодичного видання “Die Zeit” було виокремлено варіанти відтворення українських суспільно-політичних реалій. Було з’ясовано, що вони відтворені німецькою мовою за допомогою використання таких перекладацьких засобів, як транслітерація, калькування, субституція та дескриптивна перифраза.

Завдяки виконанню роботи та вибору правильних методів дослідження усі завдання нашої роботи було виконано – було досягнуто мети та сформульовано ряд висновків.

Отже, ми схарактеризували поняття безеквівалентної лексики та лексем-реалій; розглянули класифікації та типи реалій; вивчили особливості суспільно-політичних реалій; розглянули доместикацію, апропріацію, алієнізацію, транслітерацію, калькування, субституцію та дескриптивну перифразу при передачі лексем-реалій; дослідили особливості застосування різних засобів відтворення суспільно-політичних реалій; продемонстрували особливості методики добору та джерела емпіричного мовного матеріалу; проаналізували специфіку відтворення німецьких реалій при перекладі з німецької мови на англійську; здійснили аналіз відтворення українських реалій при перекладі з української мови на англійську; дослідили відтворення українських реалій у німецьких текстах; представили кількісні характеристики аналізованого емпіричного мовного матеріалу.